

mgr Tomasz Szulc
Polska Akademia Nauk
Instytut Studiów Politycznych
Zakład Bezpieczeństwa Międzynarodowego i Studiów Strategicznych
tomasz.szulc@isppan.waw.pl

KRYTYCZNA OCENA ZASADNOŚCI I MOŻLIWOŚCI WSPARCIA SPRZĘTOWO-TECHNOLOGICZNEGO PRZEZ POLSKĄ ARMII UKRAIŃSKIEJ

Streszczenie: Konflikt zbrojny w Donbasie ujawnił katastrofalne przygotowanie armii ukraińskiej do prowadzenia działań bojowych. Wobec krytycznego rozwoju sytuacji na polu walki pojawiły się w Polsce propozycje dobrożenia armii ukraińskiej uzbrojeniem z polskich zasobów oraz przeszkolenia jej personelu. Nie odpowiadają one realiom ukraińskim, ponieważ Ukraina ma często więcej nowszego sprzętu wojskowego niż Polska, była przed wojną jednym ze światowych liderów eksportu broni, a co najważniejsze jej problemem nie jest brak uzbrojenia, tylko braki w wyszkoleniu wyższej kadry oficerskiej armii ukraińskiej. Celem artykułu jest zaprezentowanie lokalnych uwarunkowań w konfrontacji z polskimi możliwościami. Polskie propozycje pomagania Ukrainie muszą być dobrze skalkulowane, aby ich realizacja faktycznie wzmocniła siły zbrojne Ukrainy, a nie służyła jedynie do celów propagandowych.

Słowa kluczowe: Ukraina, Polska, szkolenie, uzbrojenie,

Przez kilkanaście miesięcy konfliktu zbrojnego z Federacją Rosyjską Ukraina starała się by państwa NATO rozpoczęły dostawy broni dla armii ukraińskiej. Od początku argument braku odpowiedniego sprzętu wojskowego był używany w ukraińskiej polityce wewnętrznej, by usprawiedliwić klęski armii w walkach ze wspieranymi przez Moskwę separatystami i regularnymi oddziałami armii rosyjskiej. Przywódcy Zachodu nie zdecydowali się na otwarte wsparcie militarne zdając sobie sprawę, że dostawy nawet najbardziej zaawansowanych systemów uzbrojenia nie zmienią sytuacji. Obok przyczyn stricte politycznych związanych z próbami deeskalacji konfliktu, promowaniem własnych interesów narodowych, istnieją przyczyny wojskowe które jednoznacznie wskazywały na bezcelowość tego kroku. Kluczem do poprawy sytuacji na froncie było przeprowadzenie gruntownej reformy ukraińskich sił zbrojnych, na co nikt na Ukrainie nie miał ochoty. W Polsce natomiast w czasie rządów koalicji PO-PSL kilkakrotnie zapowiadano sprzedaż broni na Ukrainę i kilkakrotnie dementowano wcześniejsze oświadczenia w zależności od stanowiska najważniejszych natowskich sojuszników (*Siemoniak: Polska jest gotowa sprzedać Ukrainie broń. To trzeba załatwiać, nie gadać*, 2014, *Broń dla Ukrainy?* *Siemoniak: Zbrojeniówka o niczym innym nie marzy*, 2014, *Siemoniak: broń dla Ukrainy*

ostatecznością, ale niczego nie można wykluczać, 2015, Tomasz Siemoniak: *obecnie Polska nie planuje sprzedaży broni Ukrainie*, 2015).

Zarys potencjału przemysłu zbrojeniowego Ukrainy i Polski

Wbrew głośnym opiniom pojawiającym się w kraju Ukraina nie potrzebowała ciężkiego sprzętu w postaci czołgów, systemów artyleryjskich itd. (Olwert, 2014, *Polska powinna sprzedać broń Ukrainie. Inaczej konflikt się nie skończy*, 2014.). Jej odziedziczony po rozpadzie ZSRS przemysł zbrojeniowy dotychczas doskonale radzący sobie na rynkach międzynarodowych jest w stanie samodzielnie uzupełnić braki ciężkiego sprzętu o nowszy niż ten który ewentualnie mogła by przekazać, sprzedać Polska. Wbrew sączonej od wielu lat propagandzie Polska ma mało nowoczesnego uzbrojenia we własnej armii, a polski przemysł obronny od lat ulega degradacji tracąc kolejne zdolności do produkcji nowoczesnego sprzętu wojskowego (Gašior, 2014, *Polska armia zbroi się na potęgę. Nie tylko Tomahawki, ale też wyrzutnie, śmigłowce i uzbrojone drony*). Zakupy zagraniczne bez należytego offsetu tylko potęgują ten stan. Ukraina poszła inną drogą, a jej przemysł zbrojeniowy do niedawna był 4 eksporterem uzbrojenia na świecie doskonale radzącym sobie z międzynarodową konkurencją, sprzedając broń do Azji (w 2013 45% eksportu), Afryki (26%), krajów WNP (21%). Same Indie zakupiły w 2013 ukraiński sprzęt wojskowy wart 400 mln USD (Wojciechowski, 2014). Z jednej strony wojna uniemożliwiła eksport do Rosji, skomplikowała realizację już podpisanych kontraktów, a z drugiej spowodowała lawinowy wzrost zamówień ze strony ukraińskiej armii. Budżet ministerstwa obrony Ukrainy na 2015 był jednym z największych od czasu uzyskania niepodległości, prawie 45 mld hrywien z czego aż 31,4% (14 mld hrywien) zamierzano wydać na rozwój uzbrojenia opracowanego przez rodzimy przemysł. Zakup nowego sprzętu miał pochłonąć 5,2 mld hrywien, a remonty uzbrojenia 3,6 mld hrywien (*На вооружение пойдут треть бюджета Минобороны*, 2015). Podpisano kontrakty na dostawy zautomatyzowanych systemów walki radioelektronicznej, radarów pola walki, radarów artyleryjskich, bsl, ppk, noktowizorów. W 2015 zakłady im. Małyszewa zamierzały wyprodukować 40 nowoczesnych czołgów T-84 Oplot-M, a w 2016 100-120 czołgów („Укроборонпром” *планирует выпустить 40 новых танков в 2015 году*, – *гендиректор*, 2015). Niestety polski przemysł zbrojeniowy może tylko pomarzyć o zawarciu kontraktów eksportowych które zbliżyły by go choć do pierwszej 10-tki czołowych eksporterów na świecie¹. Dla porównania w Polsce już dawno utraciliśmy zdolność do wyprodukowania choćby jednego nowoczesnego czołgu podstawowego np. utraciliśmy zdolność do produkcji silników czołgowych, nie posiadamy żadnych rozwiązań dotyczących nowoczesnego ciężkiego pancerza warstwowego. Ukraińcy produkują również systemy przeciwpancerne takie jak: Barrier, Stugna-P opracowane przez biuro konstrukcyjne Łucz, których zakupy

¹ W 2014 wg. Sztokholmskiego Międzynarodowego Instytutu Badań nad Pokojem, Polska znalazła się na 27. miejscu na liście światowych eksporterów uzbrojenia. http://armstrade.sipri.org/armstrade/html/export_toplist.php

rozpoczęto w 2015². Pierwszy z systemów jest montowany na pojazdach BTR-3/4 i zamówionych przez ukraińską armię ponad 50 zmodernizowanych BMP-1U, drugi używano już z powodzeniem w czasie walk o terminale na donieckim lotnisku. W Polsce natomiast produkujemy tylko kilka elementów ppk Spike, główne komponenty przychodzą do Polski z Izraela i to tak naprawdę strona polska stara się zakupić u Ukraińców rozwiązania pozwalające na opracowanie nowoczesnego ppk (Zieliński, Szulc 2015).

Poza tym, jeśli chodzi o kwestie dozbrojenia oddziałów ukraińskich istnieją pokaźne składy uzbrojenia ciężkiego po rozwiązanych lub wycofanych jednostkach Armii Radzieckiej zawierające tysiące sztuk ciężkiego uzbrojenia. Dla przykładu np. skład broni w Artiemowsku po 254. dywizji zmechanizowanej Armii Radzieckiej zawierał: 221 czołgów T-72, T-64, T-62, 183 BMP-1/2, 288 BTR-60/70, 126 samobieżnych haubic 122mm 2S1 Goździk i 152mm armatohaubic 2S3 Akacja, 12 moździerzów samobieżnych 120 mm 2S9 Nona i 18 122mm wyrzutni raketowych BM-21 Grad (*Артемовск может стать для боевиков настоящим Клондайком танков, БМП и БТРов*, 2014). Część z tego sprzętu wyremontowano i dostarczono do odtwarzanych jednostek armii ukraińskiej³. Ukraińskie zasoby sprzętowe włącznie z tymi zgromadzonymi na składach ocenia się na ponad 2,1 tys. czołgów T-64, T-72, T-80, ok. 3,5 tys. BMP-1/2, BTR-70/80, BRDM-2, BMD-1/2, ponad 2,8 tys. samobieżnych systemów artyleryjskich od 122 mm do 203 mm, systemów artyleryjskich holowanych powyżej 100 mm, wyrzutni raketowych BM-21, BM-27, BM-30 (*Vehicle and aircraft holdings within the scope of the Conventional Armed Forces in Europe Treaty*. Annual: 2015 edition, s. 7–9). Rozkonserwowanie i wyremontowanie znajdującego się tam sprzętu pozwoliło na uzupełnienie poniesionych już strat. Zapewne możliwe jest jeszcze uzbrojenie w sprzęt ze składów mobilizacyjnych co najmniej kilku nowych brygad zmechanizowanych. Pod warunkiem, że będzie po ukraińskiej stronie wola polityczna, zdolności organizacyjne, środki finansowe. Zresztą już teraz niektóre ukraińskie zakłady zbrojeniowe pracują na trzy zmiany by sprostać ministerialnym zamówieniom. W Polsce podkreśla się, że jest to sprzęt nienowoczesny zapominając, że BMP-1 stanowiące główne uzbrojenie polskich wojsk zmechanizowanych mają po 27–35 lat (Nowicki, 2015, s. 5), tymczasem Ukraińcy używają w większości nowszych BMP-2. Zapomina się, że ukraińska artyleria jest silniejsza od polskiej nie tylko liczebnie (853 systemy artyleryjskie powyżej 100 mm) posiadając np. 220 mm wyrzutnie raketowe BM-27 Uragan i 300 mm BM-30 Smiercz oraz 203 mm armaty samobieżne 2S7 Pion które po wyremontowaniu w trakcie trwania działań wojennych posłano do walki. Nie

² W system Barrier uzbrojone są BTR-3/4 i BMP-1U. Pociski RK-2 naprowadzane półautomatycznie wiązką laserową pozwalają razić cele odległe o 5 km. Tandemowa głowica kumulacyjna ma być w stanie pokonać nie mniej niż 800 mm RHA chronionego dodatkowo pancierzem reaktywnym. Z kolei ppk Stugna-P ma zasięg 5 km w dzień i 3 km w nocy, a pocisk naprowadzany jest na cel w trybie automatycznym z wykorzystaniem lasera. Tandemowa głowica ma zdaniem producenta pozwalać na penetrację 800-1100mm RHA chronionego dodatkowo pancierzem reaktywnym. Zob. <http://luch.kiev.ua/index.php/ukr/produksiya>

³ Od początku 2015 Ukroboronprom przekazał armii 767 sztuk sprzętu wojskowego w tym 163 nowe systemy artyleryjskie i raketowe oraz 8 transporterów opancerzonych, wyremontowano 25 czołgów, 128 BMP i transporterów opancerzonych oraz 266 systemów artyleryjskich i raketowych. Zob. <http://www.ukroboronprom.com.ua/ru/newsview/1/674>

można pominąć taktycznych systemów balistycznych (ok. 90 szt.) Toczka-U, używanych przez Ukraińców do porażenia ważnych punktów oporu przeciwnika oraz zgrupowań wojsk. Polska tego typu uzbrojenie skasowała w 2005, dziś jedynie mówi się o programie Homar który ma uzupełnić te braki (56 wyrzutni część uzbrojona w rakiety o zasięgu do 300 km).

Innym ważnym czynnikiem pozapolitycznym niejako usprawiedliwiającym brak dostaw zachodniego uzbrojenia jest kwestia przygotowania odpowiedniego procesu szkoleniowego nie tylko w obsłudze danego uzbrojenia ale również uwzględniającego taktyczne aspekty użycia wybranych środków ogniowych. Nauczenie się nowych zachodnich systemów uzbrojenia konstruowanych z myślą o żołnierzach posiadających odpowiednią kulturę techniczną, a nie o słabo przeszkolonych rezerwistach wymagało czasu i pieniędzy których armia ukraińska nie miała. Ponadto biorąc pod uwagę dążenie Kijowa do umiędzynarodowienia konfliktu państwa wspierające Ukrainę ostrożnie podchodziły do wypracowywania własnego stanowiska w tej sprawie.

Problemy z diagnozą sytuacji

Jedną z kluczowych osób odpowiadających w MON pod rządami ministra Siemoniaka za współpracę szkoleniową z partnerami ukraińskimi był gen. rez. Bogusław Pacek pełniący funkcję doradcy ministra obrony. Pomoc którą zaoferowano przewidywała jedynie szkolenie ukraińskich podoficerów. W ramach specjalnych kursów miano przygotować 50–100 instruktorów w trzech turach szkoleniowych trwających do października 2015 (*Gen. Pacek: polscy żołnierze pojedą na Ukrainę, będą pomagać w szkoleniu*, 2015, *Polscy żołnierze będą szkolić Ukraińców. Siemoniak: pojedzie nawet stu instruktorów*, 2015, *MON: w Polsce będą szkoleni ukraińscy instruktorzy*, 2015). Co było oczywiście szczytną ideą tylko, że wskazująca albo na całkowity brak wiedzy o ukraińskich realiach albo nakierowaną jedynie na osiągnięcie wydzwisku propagandowego. Zapotrzebowanie jakie składa druga strona zawsze trzeba weryfikować samodzielnie jeśli chce się pomóc naprawdę. Trzeba pamiętać, że armia ukraińska przez cały okres od uzyskania niepodległości była elementem korupcyjno-oligarchicznej stabilizacji, ubezwłasnowolniona przekonaniem, że konflikt zbrojny, wojna jest po prostu niemożliwa, co więcej pełniła ona funkcję socjalno-biznesową (Kubiak, 2015).

Powszechnie wiadomo, że korpus podoficerski to kościec nowoczesnej armii tylko, że podoficerowie nie są głównym problemem armii ukraińskiej który nie pozwala jej na zwycięstwo na polu bitwy. Jedną z głównych przyczyn jest brak kompetencji u oficerów wyższego szczebla na poziomie dowództwa armii. Zakładając nawet, że zostanie bardzo dobrze wyszkolona ukraińska podoficerska kadra instruktorska to nie ma żadnej gwarancji, że zmieni to obraz armii ukraińskiej. Problem tkwi głębiej niż się to chce zauważyć i jest to wynikiem dziesięcioleci zaniedbań i doboru negatywnego wyższej kadry oficerskiej (Kubiak, 2015).

Dowódcy sektorów, brygad, batalionów, kompani są patologicznie ubezwłasnowolnieni rozkazami Sztabu Generalnego. Doszło do tego, że oficerowie średniego szcze-

bla nie wykazywali inicjatywy na polu walki czekając na rozkazy Sztabu Generalnego lub ATO (operacji antyterrorystycznej). Szybko zmieniająca się sytuacja na polu bitwy powodowała całkowity paraliż sztabów nadrzędnych nie posiadających odpowiednich umiejętności dowodzenia co prowadziło do klęski (Szulc, 2014, s. 4–28, s. 28–36). Oddziały nie otrzymywały stosownych rozkazów bo oficerowie Sztabu Generalnego nie orientowali się w sytuacji na polu bitwy lub ją wręcz ignorowali, a bierni oficerowie na linii frontu nie podejmowali z własnej inicjatywy żadnych działań lub wręcz w sytuacji zagrożenia uciekali na tyły (Бутысов, 2014, Тинченко 2014). Rejterada dotyczyła małej grupy oficerów sztabowych ponieważ większość z nich nie miała odwagi by znaleźć się blisko linii walk lub nie widziała takiej potrzeby. Dowodzili oni oddziałami z bezpiecznej kilkudziesięciokilometrowej, a nawet ponad 100 km odległości, a gdy nadchodziła klęska zawsze byli bezpieczni. Przecież bataliony którymi dowodzili zawsze można było odtworzyć w oparciu o rezerwistów. Potem obarczano winą za porażkę pobite oddziały, którym rzekomo zabrakło odwagi (np. za klęskę iłowąską rozwiązano 51. brygadę zmechanizowaną, choć walczyła nie gorzej niż inne jednostki).

Największym problemem jest bardzo niski poziom dowodzenia na szczeblu ukraińskiego Sztabu Generalnego. Zdaniem wielu analityków szef Sztabu Generalnego gen. Wiktor Mużienko ma bardzo niskie kwalifikacje predestynujące go do dowodzenia w najlepszym przypadku batalionem. Zaplanowanie i przeprowadzenie najprostszych operacji takich jak koncentracji sił własnych bez przeciwdziałania przeciwnika jest poza zasięgiem generalicji Sztabu Generalnego. W okresie względnego rozejmu po pierwszych porozumieniach mińskich nie udało się skoncentrować w miejscach kluczowych – Debaltsewe, Mariupol, lotnisko donieckie zwartych oddziałów pochodzących z jednego brygadowego związku taktycznego (Бутысов, 2014, 2015). Inicjatywa niemal zawsze była po stronie separatystów i Rosjan którzy potrafili dokonać koncentracji oddziałów tak by miały one przewagę ilościową nad Ukraińcami. Mimo, że wojna trwała ponad rok nie przygotowano w dostatecznym stopniu nowych związków taktycznych, a brygady walczyły w rozproszeniu na różnych odcinakach frontu. Dla przykładu poszczególne oddziały rozczłonkowanej 79. brygad aeromobilnej walczyły o lotnisko w Doniecku, w kotle debalcewskim i pod Mariupolem (*В Донецкий аэропорт пришло подкрепление. Десантники уничтожили грузовик с боевиками, одного взяли в плен*, Бирюков, 2015, *Николаев встретил своих героев-десантников*, 2015, Рудоманов, 2015, Балаева, Козуб, Скибицкая, 2015). Zdarzało się, że na najtrudniejsze odcinaki trafiały często jednostki złożone z pobieżnie przeszkolonych rezerwistów, bez doświadczenia bojowego jak np. 90. batalion 95. brygady aeromobilnej który w styczniu 2015 użyto w walkach o lotnisko donieckie. Armia licząca blisko 200 tys. ludzi (żołnierzy i urzędników) była w stanie wystawić do walki nie więcej jak... 35–40 tys. żołnierzy (Міністерство оборони України, 2014, Бутысов, 2015). Gdyby udało się Kijowowi wystawić w pole ponad 100–150 tys. wyszkolonych żołnierzy Kreml miałby nie lada orzech do zgryzienia.

Jasnym przykładem niskich kwalifikacji ukraińskiego dowództwa jest próba odbicia lotniska w Doniecku 17.01.2015 roku, która miała doprowadzić do zajęcia pozycji flankujących lotnisko oraz części płn. zach. przedmieść Doniecka tak by cały port lotniczy znajdował się w całości pod kontrolą ukraińską. Biorąc pod uwagę znaczenie prestiżowe

lotniska i własne ambicje operacją dowodził osobiście gen. Mużienko. W walkach użył on konglomeratu oddziałów 80., 81., 95. brygad aeromobilnych, 93. brygady zmechanizowanej, 17. brygady pancerniej, 74. batalionu rozpoznawczego i 3. pułku specnazu, w sumie nie więcej niż 500 żołnierzy. Szef sztabu generalnego zupełnie nie zdając sobie sprawy z możliwości własnych wojsk nieudolnie dowodził na polu bitwy poszczególnymi kompaniami co doprowadziło do klęski (Бурысов, 2015). Co najmniej od kilku miesięcy próbuje się różnymi sposobami zmusić prezydenta Poroszenkę do zdymisjonowania gen. Mużienki ale bez skutku. Doszło do tego, że jeden z ukraińskich dziennikarzy bez wątpienia patriota Jurij Butusow przebywający w strefie walk, czerpiący wiedzę z kręgów wojskowych widząc niekompetencję Sztabu Generalnego złożył doniesienie o przestępstwie do głównej prokuratury wojskowej wskazując na przestępcze zaniedbania gen. Mużienki podczas walk o lotnisko donieckie. Miał on m.in. wydać osobiście rozkaz ataku przez własne pole minowe jednej z kompani 93. brygady zmechanizowanej. Spowodowało to znaczne straty już na samym początku operacji, gdy żołnierze weszli na miny (*За провал в Донецком аэропорту и гибель украинских воинов на Муженко подали заявление в прокуратуру*, 2015). Wkrótce przy silnym przeciwdziałaniu przeciwnika wobec braku rezerw i umiejętności dowódczych operacja odblokowania donieckiego lotniska zakończyła się niepowodzeniem.

Względem generała Mużienki formułowane są publicznie poważne oskarżenia: umożliwienie wycofania się separatystów ze Słowiańska – zniszczenie na tym etapie zgrupowania separatystów i rosyjskich specnazowców najprawdopodobniej zakończyło by konflikt, nieudolne zablokowanie granicy z Federacją Rosyjską, które doprowadziło do rozbicia siedmiu brygad armii ukraińskiej, beczynność, która spowodowała zniszczenie zgrupowania iłowajskiego, nieudolne dowodzenie w czasie walk o 32. blokpost, katastrofalne przygotowanie i dowodzenie operacją zajęcia donieckiego lotniska w styczniu 2015, niekompetentne rozmieszczenie sił i środków w występie debalcewskim – kluczowe miejscowości i wzgórza były albo nieobsadzone albo bronione przez słabe siły. Wszystko to kosztowało tysiące zabitych i rannych. Pytanie jak szkolenie podoficerów może pomóc w zasadniczy sposób armii ukraińskiej pozostaje retorycznym. Przy takim dowodzeniu armia ukraińska nawet wyposażona jak armia amerykańska mogłaby nie sprostać separatystom i wspierającym ich oddziałom rosyjskim.

Ukraiński chaos mobilizacyjny

Brak rezerw to jedna z głównych słabości armii ukraińskiej. Dopiero od niedawna zaczęto tworzyć nowe związki taktyczne, dane podawane są różne i wynikają ze zrozumiałych działań maskujących strony ukraińskiej. Wiadomo na pewno o utworzeniu nowej 81. brygady aeromobilnej, brygady zmechanizowanej, 1–2 brygad artylerii, 4 brygad zmotoryzowanych pozbawionych czołgów i artylerii samobieżnej. Mają być one przeformowywane na zmechanizowane z chwilą otrzymania z zakładów zbrojeniowych, remontowych odpowiedniego sprzętu. Zgodnie z ujawnionymi 02.03.2015 r. danymi armia ukraińska ma zostać powiększona o 68 tys. żołnierzy – do 204 tys. żołnierzy

zgrupowanych w dwóch dodatkowych dowództwach operacyjnych, nowo utworzonych 11 brygadach (8 brygadach zmotoryzowanych i 3 brygadach artylerii), 4 pułkach i 18 batalionach. Osiągnięcie zaplanowanych stanów będzie trudne, ponieważ braki w kadrze oficerskiej, która i tak nie reprezentuje wysokiego poziomu sięgają w sztabach 50% stanów etatowych (*81-я бригада остро нуждается в инструментах для укрепления своего поста!*, 2014, *В Одесской области будут дислоцироваться подразделения новой мотопехотной бригады: без танков и САУ*, 2015, *Порошенко решил более чем на треть увеличить численность войск*, 2015, Бутусов, 2015).

Szkolenie oferowane przez państwa NATO muszą uwzględniać ukraiński patologiczny system rotowania wojsk, który polega na tym, że część oddziałów po kilku miesiącach przebywania w strefie walk, nabywania doświadczeń, wycofuje się na tyły i rozpuszcza do cywila. Innymi słowy może się okazać, że przeszkoleni żołnierze po odbyciu swojej tury przejdą do rezerwy i trzeba będzie szkolić następnych. Ich miejsce zajmują kolejni żołnierze powołani w ramach kolejnej fali mobilizacji. Niedostatecznie wyszkoleni, czasem o niskim morale zajmują miejsce doświadczonych żołnierzy. System ten jest pokłosiem braku wprowadzenia stanu wojennego co było w przeszłości elementem gry między różnymi stronami ukraińskiej sceny politycznej.

Dopiero w marcu 2015 zdecydowano się na powołanie aktywnej rezerwy z żołnierzy powracających z ATO (*Порошенко анонсировал изменения к формированию военного резерва*, 2015). Jak by tego było mało jednostki złożone *stricte* z rezerwistów przed wejściem do walki są pobieżnie szkolone bez zgrania kompani, batalionów. Współdziałanie między bronią pancerną a piechotą nie istnieje lub jest na niskim poziomie. Bywa, że czas przeznaczony na szkolenie trzeba wykorzystywać na wyremontowanie przydzielonego sprzętu. Do walki wchodziły więc zupełnie nieprzygotowane pododdziały. Nikt nie wie jak w sytuacji bojowej zachowają się nowi żołnierze i powołani z rezerwy oficerowie. Nikogo zresztą to nie interesowało i nadal nie interesuje.

System zaopatrzenia armii opierał się w dużej mierze na dzielnych wolontariuszach którzy płacąc czasem najwyższą cenę, dostarczali na pierwszą linię zakupione za pieniądze od sponsorów, z publicznych zbiórek samochody terenowe, ambulanse, środki medyczne, umundurowanie, żywność, części zamienne, narzędzia, generatory, nowoczesne jak na standardy ukraińskie komercyjne bsl, przyrządy celownicze, termowizory, noktowizory, radiostacje (*Военнослужащим в зоне АТО требуется помощь сограждан*, 2015, *Волонтеры „Вернись живым” собирают средства на тепловизоры для украинских бойцов*, 2015, Вернер 2015). Zabezpieczenie logistyczne i remontowe na linii frontu, niezbędne w przypadku posiadania sprzętu pochodzącego ze składów mobilizacyjnych, w zasadzie nie istniało. Np. czołgiści 3. samodzielnego batalionu czołgów, sami musieli naprawiać użytkowane czołgi, wypraszać u wolontariuszy części zamienne i narzędzia. Żołnierze uzupełnianej po walkach w kotle nadgranicznym 79. brygady aeromobilnej przy współpracy zaprzyjaźnionej fundacji musieli sami odremontować dostarczaną przy sprzęt (*Хочешь поньуть – ной, хочешь победить – помогай: волонтеры своими силами ремонтируют БТРы для армии*, 2014). Jest to wręcz regułą, a nie wyjątkiem.

Trzeba powiedzieć jasno, że mimo tych przeciwności żołnierz ukraiński w walkach pod Debalcewem i o lotnisko donieckie pokazał się z bardzo dobrej strony, walczył męż-

nie, wytrwale. Zdarzało się pod Debalcewem, co niezwykle jak na armię ukraińską, organizowanie kontrataków już na szczeblu kompanii. W walkach w okolicach Sanżarowki (występ Debalcewski) ukraińscy żołnierze mimo przewagi przeciwnika bohatersko odparali ataki czołgów separatystów niszcząc je z najbliższej odległości. (Бытубов, 2015).

Ochrona tajemnicy wojskowej w realiach konfliktu na Ukrainie

Każda armia chroni swoje tajemnice przynajmniej tak się zakłada teoretycznie. Wyjątek należy tutaj uczynić dla Wojska Polskiego po tym jak MON w czasie rządów PO-PSL zdegradowało status Narodowego Centrum Kryptologii (Bondaryk, 2015). Nowoczesny sprzęt wojskowy pochodzący z krajów NATO który ewentualnie zostanie zakupiony przez stronę ukraińską wymaga oprócz przeszkolenia operatorów, nauczania dowódców jak używać ich w walce, odpowiednich procedur zabezpieczających systemy uzbrojenia przed wpadnięciem w ręce przeciwnika. Innymi słowy wozy dowodzenia, radary artyleryjskie należy niszczyć, gdy nie można ich ewakuować, a przeciwnik jest bliski ich przechwycenia, a nie porzucać jak to miało miejsce na Ukrainie. Problem w tym, że po serii klęsk żołnierze ukraińscy nie za bardzo wierzą swojemu dowództwu. Na wieść o trudnej sytuacji, odwrotnie żołnierze rzucali się do ucieczki pozostawiając niesprawny sprzęt. Separatyści po zajęciu terenu uruchamiali go, czasem po zupełnie błahych naprawach (Szulc, 2014). Dobrym przykładem tego typu zachowania było zdobycie przez Rosjan co najmniej jednego amerykańskiego lekkiego radaru przeciwozdzierżowego AN/TPQ-48A odnalezionego przez separatystów w okolicach Debalcewa po wycofaniu się armii ukraińskiej. Początkowo separatyści nie orientowali się w znaczeniu znaleziska kwalifikując go jako satelitarny system łączności. Tymczasem na Ukrainie w tej kwestii zapadło wstydlive milczenie przerwane mniej lub bardziej trafnymi oskarżeniami kierowanymi w stronę żołnierzy 55. brygady artylerii. Tak naprawdę nikt nie chciał się przyznać do porzucenia tak cennego sprzętu (Графова, Кабова, 2015). Radarem zajęli się na pewno specjaliści z GRU.

Poza tym armia ukraińska oraz SBU mają problem z lojalnością swojego personelu. Co jakiś czas kontrwywiad SBU arestuje żołnierzy armii ukraińskiej, własnych funkcjonariuszy podejrzanych o zdradę, zdarza się również, że są to wysocy oficerowie sztabowi. Jednym z takich przykładów było zatrzymanie 04.02.15 r. przez SBU ppłk Sztabu Generalnego, który został zdemaskowany jako organizator grupki prowokatorów podających się za członków batalionów ochotniczych. Próbowali oni wdrzeć się do budynku Administracji Prezydenta w Kijowie. Ustalenia SBU miały wykazać, że ppłk Michaił Czernobai był agentem rosyjskich służb specjalnych rozpracowującym bataliony ochotnicze (*СБУ задержала организаторов вчерашнего „штурма” АП. Среди них - подполковник Генштаба, шпионивший на „ДНР”, – Наливайченко, 2015, СБУ задержала подполковника Генштаба, провоцировавшего протесты батальонов, 2015, Чальян 2015*). Pozycja służbowa oraz nawiązane w batalionach znajomości pozwalały mu na zdobywanie danych nt. sztabów, pozycji obronnych które skutecznie ostrzeliwała artyleria DNR. Grupa dywersyjno-sabotażowa z którą był związany pla-

nowała 05.02.2015 r. ostrzelanie budynków Rady Najwyższej z granatników RPG-18 (*СБУ обнаружила оружие диверсантов, которые планировали теракты в Киеве*). Z kolej 18.02.15 ujawniono ucieczkę 09.02.2015 do Rosji oficera SBU kpt. Szlapkina odpowiedzialnego za rządową łączność specjalną, Rosjanie mieli poznać system łączności oraz otrzymać klucze kryptograficzne (Богун, 2015). Pod koniec marca aresztowano wysokiego oficera ukraińskiego wywiadu który pracował dla Rosjan (*СБУ задержала высокопоставленного сотрудника Службы внешней разведки за шпионаж*, 2015). Przez rok wojny kontrwywiad SBU zlikwidował 7 siatek szpiegowskich GRU i FSB, aresztował 64 szpiegów oraz rozbił 17 grup dywersyjno-rozpoznawczych operujących na tyłach armii ukraińskiej (Бутусов, 2015).

Okazało się również, że separatyści i oczywiście rosyjskie służby specjalne zdobyły na Donbasie całe kartoteki wojskowych komend uzupełnień, co znacząco ułatwia pracę werbunkową (*Базы данных военкоматов на оккупированных территориях Донбасса попали в руки террористов*, - Генштаб, 2015). Od lutego 2014 prowadzi się na Ukrainie ponad 3 tys. śledztw dotyczących przestępstw przeciwko podstawom bezpieczeństwa i obrony Ukrainy z których część dotyczy szpiegostwa i dywersji na rzecz separatystów, Federacji Rosyjskiej (*За терроризм и государственную измену с марта открыто более трех тысяч уголовных производств*, - СБУ, 2015). Dostawy nowoczesnego sprzętu produkcji zachodniej musiałyby wywołać reakcję rosyjskich służb, które zapewne dążyłyby do zdobycia zachodniego, nowoczesnego uzbrojenia. Bardzo prawdopodobne, że zadanie takie otrzymałyby oddziały specnazu GRU działające na terytorium Ukrainy. Stąd konieczność wzmożonej ochrony kontrwywiadowczej, przeciwdywersyjnej i opracowania odpowiednich procedur zabezpieczających najbardziej zaawansowany technicznie sprzęt. Obsługi muszą być absolutnie pewne, sprawdzone i w wypadku znalezienia się na linii frontu gotowe zniszczyć obsługiwane urządzenia w przypadku groźby wpadnięcia w ręce wroga. Biorąc pod uwagę stan armii ukraińskiej jest to wciąż mało prawdopodobne. Uwarunkowanie te po części tłumacza niechęć Zachodu do dostarczania Kijowowi nowoczesnych systemów których opracowanie kosztowało czasem setki mln USD, a ich ewentualna modyfikacja lub wymiana po tym jak zdobędą je Rosjanie musiałaby tnąć wydatki obronne państwa do wyasygnowania dodatkowych kwot.

Ukraińskie potrzeby i polskie możliwości

Przebieg walk jednoznacznie wskazał, że jeśli chodzi o wyposażenie to armia rosyjska góruje nad ukraińską w kilku zasadniczych elementach. Zdaniem analityków amerykańskich potwierdzonych własnymi obserwacjami przede wszystkim dotyczy to: systemów walki radioelektronicznej, łączności kodowanej, radarów artyleryjskich, bsl (Daalder, 2015). Do tej listy można by dodać zautomatyzowane systemy dowodzenia. Większości z wymienionych systemów Polska nie może dostarczyć stronie ukraińskiej. Co prawda posiadamy np. zautomatyzowane systemy dowodzenia związkiem taktycznym Szafran, zautomatyzowany system dowodzenia i kierowania ogniem artylerii TOPAZ, ale ich przekazanie nie powinno wchodzić w grę chyba, że będą to specjalnie przygotowane

wersję co jak wiadomo zabiera czas na ich opracowanie i wymaga niemałych pieniędzy które nie wiadomo kto miał by wyłożyć. Trzeba mieć na uwadze, że nikt przy zdrowych zmysłach nie powinien myśleć o przekazaniu/sprzedży wdrożonego we własnych siła zbrojnych systemu dowodzenia. Ewentualne straty związane z poznaniem przez przeciwnika naszych systemów były by katastrofalne i bardzo kosztowne.

Pojawiały się również opinie wskazujące, na ppk jako broń która mogła zmienić losy wojny. Dostawy ppk Javelin czy ppk Spike (Barnes, Entous, 2015, Ćwieluch, 2015) miały być takim remedium jak w latach 80. Amerykańskie Stingery w rękach afgańskich mullahów. W przypadku ppk Spike sprawa była dość prosta, ponieważ ograniczenia eksportowe narzucone przez stronę izraelską wykluczały taką możliwość. Po drugie są to drogie systemy na które Ukrainy nie stać (ewentualnych sponsorów/donatorów na razie brak)⁴, a po trzecie separatyści i Rosjanie nie prowadzili natarć setkami czołgów i BMP bo ich głównym orężem była artyleria oraz działania manewrowe.

Poza tym w przypadku zdobycia przez Rosjan ppk Spike utracilibyśmy jedyny atut w walce z formacjami pancerno-zmechanizowanymi przeciwnika. Opracowanie przez Rosjan skutecznych aktywnych systemów ochrony (przetestowanych na zdobycznych ppk Spike) wytraciłoby z rąk naszej armii jedyny nowoczesny system przeciwpancerny pozwalający na zwalczanie współczesnych pojazdów pancernych. Co zatrzważające do tej pory nikt nie wyciągnął odpowiednich wniosków po tym jak armia rosyjska zdobyła w Gruzji, w 2008 r. przenośne przeciwlotnicze zestawy raketowe Grom (Polskie rakiety Rosjanie wywieźli z Gruzji, a następnie „odkryli” w Czeczenii, 2008). Trzeba pamiętać, że w Polsce w większości przypadków nie praktykuje się produkcji specjalnych eksportowych wersji uzbrojenia i wyposażenia kupowanego przez MON.

Sprzedż radarów artyleryjskich Liwec byłaby dywersją wobec własnych sił zbrojnych. Nie dość, że mamy ich niewystarczającą liczbę (7 szt. do 2017 r.) to jeszcze jest to jeden z czołowych na świecie tego typu systemów dających nam przewagę nad analogicznymi systemami rosyjskimi (Kwasek, 2013). Przekazanie lub sprzedanie wycofanych z Wojska Polskiego radarów znacząco obniży nasze zdolności w walce kontrbaterijnej (Szulc, 2015) i spowodowałoby niepowetowane straty. Zwłaszcza, że ewentualny konflikt z Rosją wobec słabości naszego lotnictwa tak propagandowo zachwalanego od lat wraz z erozją gwarancji NATO, rozbudowanym wielowarstwowym systemem przeciwlotniczym przeciwnika z systemami S-400/300, S-350E Witiaż, Buk, Pancyr, spowoduje, że trzeba będzie działać pod presją rosyjskiego lotnictwa (plany budowy własnego wielowarstwowego systemu OPL dopiero są w fazie wstępnej, w ramach programu Wisła wybrano w dziwny sposób nie do końca odpowiadający naszym uwarunkowaniom system Patriot, program Narew ledwie wystartował, występują perturbacje z zakupem przeciwlotniczych zestawów raketowych Grom/Piorun, przeciwlotniczy zestaw artyleryjski Loara

⁴ Koszt zakupu ppk *Javelin* dla armii amerykańskiej to 230-246 tys. USD za szt., ceny eksportowe są zazwyczaj wyższe. Ppk *Spike* produkowany w zakładach ZM Mesko kosztuje ponad 100 tys. USD za szt. Zob. Program Acquisition cost by weapon system, march 2014 s. 59, pobrano 30.05.15, http://comptroller.defense.gov/Portals/45/documents/defbudget/fy2015/fy2015_Weapons.pdf#page=60, Sławomir Włodarczyk, Spike – zobacz, jak pocisk wart 100 tys. dolarów uderza w cel, pobrano 30.05.15, <http://www.gazetalubuska.pl/apps/pbcs.dll/article?AID=/20101119/KRAJ/370454053>

już dawno pogrzebano) co z kolei doprowadzi do sytuacji, w której jedynym wsparciem dla naszych oddziałów będzie artyleria (Dorn: *Polska jak „dziecko we mgle” w sprawie Wisły*, 2015; Dura, 2015; Zieliński, Szulc, 2015, s. 4–13; Odpowiedź ministra obrony narodowej na zapytanie nr 5176 w sprawie zawieszenia programu Loara, 2009). Jeśli chodzi o systemy WRE nasze rozwiązania są unikatowe i nie powinny być ani sprzedawane ani tym bardziej darowane. W dziedzinie łączności kodowanej dysponujemy rozwiązaniami dzięki efektywnej pracy Radmoru czy Wojskowych Zakładów Łączności, również WB Electronics dysponuje odpowiednimi produktami jeśli chodzi o bsl⁵. Dodatkowo PCO mogłoby wesprzeć stronę ukraińską w modernizacji czołgów tak, by mogły one efektywnie prowadzić walkę w nocy. Nowoczesny system kierowania ogniem wyposażony w kamerę termowizyjną dałby ukraińskim czołgistom istotną przewagę na polu walki (*Ukroboronprom Is Ready to Modernize 300 Tanks to Meet NATO Standards*, 2015). W tej dziedzinie stronie ukraińskiej mogła być udzielona efektywna pomoc, o ile znajdują się na to środki po stronie Kijowa. Mimo upływu blisko roku kwestia współpracy na polu modernizacji sprzętu pancernego jest wciąż otwarta. Z drugiej strony PCO sprzedało stronie ukraińskiej około 100 lotniczych gogli noktowizyjnych PNL-3 co trzeba uznać za sukces (Szopa 2015).

Natomiast szkolenie personelu ukraińskich sił zbrojnych, jeśli już polski MON chce je przeprowadzić, musi być poprzedzone stosownym rekonesansem tak by strona polska wiedziała kogo szkoli i czy przypadkiem wobec trudnej sytuacji polityczno-gospodarczej na Ukrainie nie przygotowujemy kadr dla nacjonalistycznych bojówek wrogich Polsce czy grup przestępczych. Dobrym polem do takich obserwacji może być funkcjonowanie polsko-litewsko-ukraińskiej brygady (LITPOLUKRBRIG) która ma w 2016 r. osiągnąć gotowość operacyjną co daje odpowiedni czas na rozpoznanie z jakimi partnerami mamy do czynienia po stronie ukraińskiej (*Polska, Litwa i Ukraina stworzą wspólną brygadę wojskową*, 2014, *Wielonarodowa Brygada*, 2014).

Kluczem do poprawy położenia Kijowa są zasadnicze reformy armii ukraińskiej, a muszą się one zacząć od głębokiej restrukturyzacji ukraińskiego Sztabu Generalnego bez tego niezależnie jakie nowoczesne uzbrojenie otrzyma/zakupi Kijów, w kolejnej odsłonie konfliktu z Kremlem czeka go kolejna porażka. Doświadczeni w walkach oficerowie, którzy pokazali się z dobrej strony, powinni zająć miejsce skompromitowanych oficerów, którzy swoje funkcje zawdzięczają łapówkom, interesom prowadzonym w oparciu o mienie wojskowe, układom rodzinno-towarzyskim. Prezydent Poroszenko pozostawiając gen. Mużienkę na stanowisku szefa Sztabu Generalnego sam odbiera sobie atuty negocjacyjne. Gdyby podczas walk o Debaltsewe istniały dobrze przygotowane rezerwy w postaci 3–4 ciężkich brygad, a Sztab Generalny przejawiał stosowną inicjatywę i poziom wyszkolenia to pod Mariupolem ukraiński kontratak wykonany częścią tych sił doszedłby w ciągu 2–3 dni do granicy państwowej z Federacją Rosyjską gromiąc siły separatystów i Rosjan. A wciągu kolejnych dni mógłby nawet zagrozić Donieckowi, ponieważ wszystkie siły separatystów zarówno z DNR i ŁNR i armii rosyjskiej rzucono na

⁵ FlyEye, <http://wb.com.pl/fly-eye/>, Radiostacje wojskowe, <http://www.radmor.com.pl/pol/Produkty-wojskowe/Radiostacje-wojskowe>, Produkty, <http://www.wzl2.pl/pl/produkty>

Debalcewe. Niestety Polska nie ma żadnego wpływu, na reformy wprowadzane w ukraińskiej armii, a władze w Kijowie są głuche na wszystkie głosy krytyki dotyczące katastrof powodowanych na polu walki przez nieudolność Sztabu Generalnego.

Warto również odnotować jak zakończyło się zapowiadane szkolenie ukraińskich podoficerów. Otóż w 2015 roku, w ramach trzech kursów zorganizowanych w Szkole Podoficerskiej Wojsk Lądowych w Poznaniu miano przeszkolić... 55 podoficerów ukraińskich. Nieudało się tego zrealizować i w sumie szkolenie objęło 35 żołnierzy ukraińskich. Przeszli oni isticie „specjalistyczne szkolenie” obejmujące m.in. naukę regulaminów, musztrę, naukę strzelania⁶. Tak oto zakończyło się szumnie zapowiadane wsparcie szkoleniowe Ukrainy. Innymi słowy polski MON powinien najpierw zdiagnozować sytuację, a potem deklarować stosowne wsparcie nawet, gdy jest ono pod patronatem NATO lub dyplomatycznie trzymać się na uboczu by nie marnować swoich niewielkich zasobów jeśli partnerowi zależy tylko na działaniach pozornych.

Bibliografia

- Barnes, J., Entous, A. (2015). *U.S. Weighs Supplying Ukraine With Missiles*. (02.02.2015). Pobrano 3 lutego 2015, z: <http://www.wsj.com/articles/u-s-weighs-supplying-ukraine-with-missiles-1422918663>.
- Bondaryk, K. (2015). *MON bezbronne w cyberprzestrzeni*. (28.12.2015). Pobrano 8 stycznia 2016, z: http://www.altair.com.pl/news/view?news_id=18223.
- Broń dla Ukrainy? Siemoniak: Zbrojeniówka o niczym innym nie marzy. (22.09.2014). Pobrano 8 stycznia 2016, z: <http://www.wprost.pl/ar/470177/Bron-dla-Ukrainy-Siemoniak-Zbrojeniowka-o-niczym-innym-nie-marzy/>.
- Cartalucci, T. (2014). *Kiev Fires Ballistic Missiles into Eastern Ukraine*. (30.07.2014). Pobrano 8 czerwca 2015, z: <http://www.globalresearch.ca/kyiv-fires-ballistic-missiles-into-eastern-ukraine/5393974>.
- Ćwieluch, J.(2015). *Broń dla Ukrainy: Gdy Zachód milczy, Polska się chwali. Prymusowe Zwycięstwo*. (02.02.2015). Pobrano 03 lutego 2015, z: <http://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/kraj/1607653,1,bron-dla-ukrainy-gdy-zachod-milczy-polska-sie-chwali.read>.
- Daalder, I., Flournoy, M., Herbst, J., Lodal, J., Pifer, S., Stavridis, J., Talbott, S., Wald Ch. (2015). *Preserving Ukraine's Independence, Resisting Russian Aggression: What the United States and NATO Must Do*. Pobrano 30 marca 2015, z: http://www.thechicagocouncil.org/sites/default/files/UkraineReport_February2015_FINAL.pdf.
- de Larrinaga, N. (2015). *Analysis: Ukraine rebels claim Tochka ballistic missile shoot-down*, IHS Jane's Defence Weekly. (02.02.2015). Pobrano 30 marca 2015, z: <http://www.janes.com/article/48560/analysis-ukraine-rebels-claim-tochka-ballistic-missile-shoot-down>.
- Dorn: *Polska jak „dziecko we mgle” w sprawie Wisły*. (13.05.2015). Pobrano 30 maja 2015, z: <http://www.defence24.pl/225131,dorn-polska-jak-dziecko-we-mgle-w-sprawie-wisly>.

⁶ „Żołnierze ukraińscy szkolili się w salach wykładowych i na poligonie w podpoznańskim Biedrusku. Szkolenie obejmowało około 120 godzin zajęć i składało się z części ogólnej i specjalistycznej. Część ogólną stanowiły zagadnienia z dyscypliny wojskowej, regulaminów, przywództwa, organizacji i prowadzenia zajęć. W trakcie zajęć specjalistycznych podoficerowie ukraińscy uczestniczyli w zajęciach z terenoznawstwa, wychowania fizycznego, taktyki, strzelania, ewakuacji rannych z pola walki” http://spwl.wp.mil.pl/pl/1_354.html

- Dura, M. (2015). *Miliardy za polityczną wdzięczność, czyli „polish(ed)” Patriot*. (23.04.15). Pobrano 30 maja 2015, z: <http://www.defence24.pl/217329,miliardy-za-polityczna-wdziecznosc-czyli-polished-patriot>.
- Gen. Pacek: *Polscy żołnierze pojadą na Ukrainę, będą pomagać w szkoleniu*. (25.02.2015). Pobrano 03 marca 2015 z: <http://wiadomosci.wp.pl/kat,1356,title,Gen-Pacek-polscy-zolnierze-pojada-na-Ukraine-beda-pomagac-w-szkoleniu,wid,17290186,wiadomosc.html>.
- Kostrow, R., Milewski, E., Figurski, J.(2011), System obsługowo-naprawczy w okresie „P” i „W” modułu raketowego „HOMAR”. *Problemy Techniki Uzbrojenia* 40 (118), 9–16.
- Kubiak, K. (2014). Utrata Krymu. *Raport wto* 04, 28–36.
- Kubiak, K. (2015). *O potrzebie odrobienia ukraińskich lekcji*. Pobrano 03 lutego 2015, z: http://www.fpfb.pl/analyses/view?analysis_id=528.
- Kwasek, T. (2013). *Radar rozpoznania artyleryjskiego Liwiec*. (15.02.2013). Pobrano 30 maja 2015, z: <http://dziennikzbrojny.pl/artykuly/art,5,23,3423,wojska-ladowe,wyposazenie,radar-rozpoznania-artyleryjskiego-liwiec>.
- MON: *w Polsce będą szkoleni ukraińscy instruktorzy*. (31.03.2015). Pobrano 30 maja 2015, z: <http://www.rp.pl/artukul/10,1190115-MON--W-Polsce-beda-szkoleni-ukrainscy-instruktorzy.html>.
- Nowicki, K. (2015). Piechota zmechanizowana, aktywne bagnety armii. *Dziennik Zbrojny* 01, s. 5.
- Odpowiedź ministra obrony narodowej na zapytanie nr 5176 w sprawie zawieszenia programu Loara*. (21.12.2009). Pobrano 8 czerwca 2015, z: <http://orka2.sejm.gov.pl/IZ6.nsf/main/01FBAF28>.
- Odpowiedź na interpelację nr 33013 w sprawie decyzji o szkoleniu ukraińskich żołnierzy na terenie Polski*. (01.07.2015). Pobrano 08 stycznia 2016, z: <http://www.sejm.gov.pl/sejm7.nsf/InterpelacjaTresc.xsp?key=1694ECD6>.
- Olwert, P. (2014). *Ukraina potrzebuje polskiej broni*. (28.08.2014). Pobrano 30 maja 2015, z: <http://opinie.newsweek.pl/ukraina-potrzebuje-polskiej-broni-ukrainaska-armia-newsweek-pl,artykuly,346602,1.html>.
- Plan Modernizacji Technicznej Sił Zbrojnych w latach 2013–2022*, Pobrano 8 stycznia 2016, z: http://mon.gov.pl/z/pliki/dokumenty/rozne/2015/10/program_uzbrojenia_5_pazdziernika2015.pdf.
- Polscy żołnierze będą szkolić Ukraińców. Siemoniak: pojedzie nawet stu instruktorów*. (25.02.2015). Pobrano 30 maja 2015, z: <http://www.tvp.info/19018195/polscy-zolnierze-beda-szkolic-ukraincow-siemoniak-pojedzie-nawet-stu-instruktorow>.
- Polska, Litwa i Ukraina stworzą wspólną brygadę wojskową*. (19.09.2014). Pobrano 30 maja 2015, z: <http://www.polskieradio.pl/5/3/Artykul/1238263,Polska-Litwa-i-Ukraina-stworza-wspolna-brygade-wojskowa>.
- Polska powinna sprzedać broń Ukrainie. Inaczej konflikt się nie skończy*. (28.08.2014). Pobrano 30 maja 2015, z: <http://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiate,2/polska-powinna-sprzedac-bron-ukrainie-inaczej-konflikt-sie-nie-skonczy,462758.html>.
- Polskie rakiety Rosjanie wywieźli z Gruzji, a następnie „odkryli” w Czeczenii*. (22.10.2008). Pobrano 30 maja 2015, z: http://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/1,114873,5839057,Polskie_rakiety_Rosjanie_wywiezli_z_Gruzji_a_nastepnie.html.
- Rusza kurs dla ukraińskich instruktorów*. (05.10.2015). Pobrano 08 stycznia 2016, z: <http://www.polska-zbrojna.pl/home/articleshow/17297?t=Rusza-kurs-dla-ukrainskich-instruktorow->.
- Siemoniak: Polska jest gotowa sprzedać Ukrainie broń. To trzeba załatwiać, nie gadać*. (09.09.2014). Pobrano 30 maja 2015, z: <http://www.rmfm24.pl/tylko-w-rmf24/wywiady/kontrwywiad/news-siemoniak-polska-jest-gotowa-sprzedac-ukrainie-bron-to-trzeb,nId,1497191>.
- Siemoniak: broń dla Ukrainy ostatecznością, ale niczego nie można wykluczać*. (10.02.2015). Pobrano 8 stycznia 2016, z: <http://www.tvp.info/18806482/siemoniak-bron-dla-ukrainy-ostatecznoscia-ale-niczego-nie-mozna-wykluczac>.
- Szopa, M. (2015). Google PNL-3 hitem na Ukrainie, *Wojsko i Technika* 12, s. 64.
- Szulc, T. (2014). Ukraina w ogniu wojny, *Raport wto* 08, 4–28.
- Szulc, T. (2014). Koniec południowego kotła. *Raport wto* 09, 28–36.
- Szulc, T. (2014). Ukraina: Imperium Kontratakuje. *Raport wto* 12, 64–77.

- Szulc, T. (2015). *Ukraińskie lekcje*. (26.01.2015). Pobrano 30 maja 2015, z: http://www.fpfb.pl/analyses/view?analysis_id=524.
- Szulc, T. (2015). *Bataliony KTO Rosomak w klasycznym konflikcie zbrojnym – przyczynek do dyskusji*. 28.01.2015). Pobrano 30 maja 2015, z: http://www.fpfb.pl/analyses/view?analysis_id=526.
- Tomasz Siemoniak: *obecnie Polska nie planuje sprzedaży broni Ukrainie*. (18.02.2015). Pobrano 8 stycznia 2016, z: <http://wiadomosci.wp.pl/kat,1342,title,Tomasz-Siemoniak-obecnie-Polska-nie-planuje-sprzedazy-broni-Ukrainie,wid,17269943,wiadomosc.html?ticaid=11643a&tictsrn=5>.
- Ukraine – Ground Forces Equipment* (2015). Pobrano 30 maja 2015, z: <http://www.globalsecurity.org/military/world/ukraine/groundforces-equipment.htm>.
- Ukroboronprom Is Ready to Modernize 300 Tanks to Meet NATO Standard*. (2015). Pobrano 30 maja 2015, z: http://www.defense-aerospace.com/articles-view/release/3/162010/ukraine-may-upgrade-300-t_72-tanks-to-nato-standards.html.
- Vehicle and aircraft holdings within the scope of the Conventional Armed Forces in Europe Treaty. Annual: 2015 edition. Pobrano 8 czerwca 2015, z: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/423149/CFE_2015.pdf.
- Wielonarodowa Brygada. Geneza i zadania* (2014). Pobrano 8 czerwca 2015, z: <http://www.wb.wp.mil.pl/pl/79.html>.
- Wojciechowski, Ł. (2014). *Ukraiński eksport i konflikt z Rosją, Raport wto 03*, 4–12.
- Zakończenie kursu* (2015). Pobrano 08 stycznia 2016, z http://spwl.wp.mil.pl/pl/1_354.html.
- Zieliński, Z., Szulc, T. (2015) *Grom i Piorun nie dla MON?*, *Raport wto 03*, 4–13
- Zieliński Z., Szulc, T. (2015) *Zabijanie Pirata, Raport WTO 04*, s. 4–8.
- Біла книга Збройні Сили України 2013*, Міністерство оборони України, Київ 2014.
- Тинченко, Я. (2014). *Львівська: цифри і факти*. (07.11.2014). Pobrano 09 listopada 2014, z: <http://tyzhden.ua/Society/122995>.
- 81-я бригада остро нуждается в инструментах для укрепления своего поста!* (13.11.2014). Pobrano 25 listopada 2014, z: <http://248.dp.ua/projects/46>.
- Артемівск может стать для боевиков настоящим Клондайком танков*, БМП и БТРов. (19.06.2014). Pobrano 19 czerwca 2014, z: <http://inforesist.org/artemovsk-mozhet-stat-dlya-boevikov-nastoyashhim-klondajkom-tankov-bmp-i-btrov/>.
- Базы данных военкоматов на оккупированных территориях Донбасса попали в руки террористов*, - Генштаб.(29.01.2015). Pobrano 30 maja 2015, z: <http://sensor.net.ua/n322200>.
- Балаева, Т., Козуб, Т., Скибицкая, Ю.(20.02.2015). *Кто виноват в потерях солдат при сдаче Дебальцево*. Pobrano 21 lutego 2015, z: <http://vesti-ukr.com/donbass/89691-kto-vinovat-v-poterjah-soldat-pri-sdache-debalcevo>.
- Богун, И. (2015). *ФСБ с 9 февраля знало все планы, разработанные Генштабом Украины, из-за крота в СБУ*. (18.02.2015). Pobrano 01marca 2015, z: <http://onpress.info/fbs-s-9-fevralya-znalo-vse-plany-razrabotannye-genshtabom-ukrainy-iz-za-krota-v-sbu-22876>.
- Бутусов, Ю. (2014). *Офицер из сектора «Д»: «Причина поражения наших войск – профнепригодность руководства Генштаба»*. (25.12.2014). Pobrano 30 maja 2015, z: <http://sensor.net.ua/r317876>.
- Бутусов, Ю. (2014). *Подвиг и трагедия Иловайска*. (05.09.2014). Pobrano 30 maja 2015, z: http://gazeta.zn.ua/internal/podvig-i-tragediya-ilovayska-_html.
- Бутусов, Ю. (2014). *Рассказ танкиста Евгения Сидоренко, прорвавшегося из Иловайска на российском Т-72*. (10.09.2014). Pobrano 30 maja 2015, z: <http://sensor.net.ua/r301924>.
- Бутусов, Ю. (2015). *Реформа ВСУ в бюджете-2015: опасная игра против боеспособности армии*. (06.01.2015). Pobrano 30 maja 2015, z: <http://sensor.net.ua/r319134>.
- Бутусов, Ю. (2015). *Битва за донецкий аэропорт. Что произошло, причины и результаты*. (22.01.2015). Pobrano 30 maja 2015, z: <http://sensor.net.ua/r321167>.
- Бутусов, Ю. (2015). *Армия живет по-новому: Порошенко увеличил число штабов и генералов на 25%*. (11.02.2015). Pobrano 30 maja 2015, z: <http://sensor.net.ua/r324200>.
- Бутусов, Ю. (2015). *9 вопросов к Муженко*. (23.02.2015). Pobrano 30 maja 2015, z: <http://sensor.net.ua/r325863>.

- Бутусов, Ю. (2015). *Украинская контрразведка: год войны*. (26.03.2015), Pobrano 30 maja 2015, z: <http://censor.net.ua/r330059>.
- Бутусов, Ю. (2015). *Бой на высоте 307,9 под Санжаровкой 25 января: пехотинцы отбили атаку танков российских наемников*. (08.06.2015). Pobrano 30 maja 2015, z: <http://censor.net.ua/r339242>.
- В Донецкий аэропорт пришло подкрепление. Десантники уничтожили грузовик с боевиками, одного взяли в плен*, - Бирюков. (22.01.2015). Pobrano 30 maja 2015, z: <http://censor.net.ua/v321172>.
- В Одесской области будут дислоцироваться подразделения новой мотопехотной бригады: без танков и САУ*. (26.01.2015). Pobrano 30 maja 2015, z: <http://dumskaya.net/news/v-odesskoj-oblasti-razvernutchasti-novoj-motope-043064/>.
- Вернер, Н. (2015). *Я не буду критиковать Минобороны. Я себе сказала, что буду работать, и делать все, что в моих силах*. (03.02.2015). Pobrano 30 maja 2015, z: http://society.lb.ua/life/2015/02/03/294068_ya_kritikovat_minoboroni.html.
- Военнослужащим в зоне АТО требуется помощь сограждан*. (26.05.2015). Pobrano 1 czerwca 2015 z: http://society.lb.ua/life/2014/08/26/276630_voennosluzhashchim_zone_ato_trebuetsya.html.
- Волонтеры „Вернись живым” собирают средства на тепловизоры для украинских бойцов*. (13.02.2015). Pobrano 30 maja 2015, z: <http://censor.net.ua/n324562>.
- Графова, С., Кабова И. (2015). *Героев 55-ой артиллерийской бригады необоснованно обвиняют в отказе от выполнения приказа*. (23.02.2015). Pobrano 30 maja 2015, z: <http://censor.net.ua/r325905>.
- За провал в Донецком аэропорту и гибель украинских воинов на Муженко подали заявление в прокуратуру*. (07.02.2015). Pobrano 30 maja 2015, z: <http://censor.net.ua/n323600>.
- За терроризм и государственную измену с марта открыто более трех тысяч уголовных производств*, - СБУ. (22.01.2015). Pobrano 30 maja 2015, z: <http://censor.net.ua/n321160>.
- На вооружение пойдет треть бюджета Минобороны*. (16.02.2015). Pobrano 30 maja 2015, z: http://www.ukrinform.ua/rus/news/na_voorugenie_poydet_tret_byudgeta_minoboroni_1714583.
- Николаев встретил своих героев-десантников*. (19.02.2015). Pobrano 30 maja 2015, z: <http://censor.net.ua/p325370>.
- Порошенко анонсировал изменения к формированию военного резерва*. (14.03.2015). Pobrano 30 maja 2015, z: <http://www.pravda.com.ua/rus/news/2015/03/14/7061489/>.
- Порошенко решил более чем на треть увеличить численность войск*. (02.03.2015). Pobrano 30 maja 2015, z: <http://vesti-ukr.com/strana/90848-poroshenko-reshil-bolee-chem-na-tret-uvelichitchislenност-vojsk>.
- Рудоманов, О. (2015). *В Широкино военные взяли одну из двух высот*. (16.02.2015). Pobrano 30 maja 2015, z: http://society.lb.ua/war/2015/02/16/295698_pod_shirokino_idet_boy_obnovleno.html.
- СБУ задержала организаторов вчерашнего „штурма” АП. Среди них – подполковник Генштаба, шпионивший на „ДНР”*, - Наливайченко. (04.02.2015). Pobrano 30 maja 2015, z: <http://censor.net.ua/p323153>.
- СБУ задержала подполковника Генштаба, провоцировавшего протесты батальонов*. (04.02.2015). Pobrano 30 maja 2015, z: http://lb.ua/news/2015/02/04/294441_sbu_zaderzhala_podpolkovnika.html.
- СБУ задержала высокопоставленного сотрудника Службы внешней разведки за шпионаж*. (28.03.2015). Pobrano 30 maja 2015, z: <http://censor.net.ua/n330396>.
- СБУ обнаружила оружие диверсантов, которые планировали теракты в Киеве*. (05.02.2015). Pobrano 30 maja 2015, z: <http://sprotyv.info/ru/news/12490-sbu-obnaruzhila-oruzhie-diversantov-kotorye-planirovali-terakty-v-kyieve-foto>.
- „Укроборонпром” планирует выпустить 40 новых танков в 2015 году*, - гендиректор. (23.01.2015). Pobrano 24.01.15 z: <http://censor.net.ua/n321344>.
- Хочешь понять – ной, хочешь победить – помогай”: волонтеры своими силами ремонтируют БТРы для армии*. (29.08.2014). Pobrano 30 maja 2015, z: <http://censor.net.ua/p300136>.
- Чальян, И. СБУ нашла шпионов ДНР в Генштабе и батальонах*. (04.02.2015). Pobrano 30 maja 2015, z: <http://vesti-ukr.com/strana/87702-sbu-nashla-shpionov-dnr-v-genshtabe-i-batalonah>.

CRITICAL EVALUATION OF VALIDITY AND POSSIBILITIES OF TECHNICAL AND EQUIPMENT SUPPORT OF THE UKRAINIAN ARMY BY POLAND

Summary: The armed conflict in Donbass revealed the catastrophic preparation of the Ukrainian army to carry out combat actions. Due to the critical course of events that took place on the battlefield proposals turned up in Poland to rearm the Ukrainian army with the arms taken from the Polish resources and to train its personnel. They do not comply with the Ukrainian reality, while very often Ukraine has more modern military equipment than Poland – before the war it was one of the world leaders of weapon export and what is the most important, its problem is not the lack of arms, but the gaps in the training of the higher-rank officers. The aim of the article is to present the local conditions as confronted with Polish possibilities. The Polish proposals of helping Ukraine must be well calculated, so that their execution indeed strengthens the armed forces of Ukraine and does not serve only as propaganda.

Keywords: Ukraine, Poland, training, rearmament